

ՄԱՍԼՈՒ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

St'ut₂

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ Բ ՎԿԱՅԱՍԵՐ

(1066-1105)

Սպիգբը՝ թիվ 4-6

1979 թվի սպանված Գագիկ Աշտուրյանի որդի և Տաթևուհի իշխան Աղզուրեանի միջև, որ կու խնամի որդի, գտնուողներ որ քննել, քանի որ վերջինս ծերակալ էր, որի փնտալով՝ Գագիկ Աշտուրյանի որդուն: Պոլից հարթելով հստակ Գագիկը մեկնեց Տաթևուհի տղայի քանոցը ազատելու նպատակով: Ամեն ինչից դուռնով՝ առաքելություն հաջորդողներ լույսեցավ, որ Գագիկը, առօրին իրան կատարելով, ծերակալից արդ կոմիտեի իշխանությունից էր ելրաջե շղթաներով սպանվ՝ ընդհանր իշխանության: Չալալի բնակարանից հայ իշխանի սիրույց էր, սակայն ծերակալներին մեջ քիչ էին եկան հույս իշխանները, որ եթ որոս գուժամեք այն հանգամանակ, որ հույները գին ժողաջե մարդու մեղադրությունի սպանությունը էր վրեժ էին տնելուն, ապա ապրց կլիիր, որ բավական բարդ էր լացողները: Երբ Գագիկի որ հաշարակն զորամասով հասավ Ադրեուս թղթան ստորոտը, այդտեղ գնվողով Կղզիստան բերելու թղթե մարմանը ետե երբ

այսինքն տան ներկայացան ե. իրականացար՝ և ջնդորման իրավիճակից կփոխարա՝ հակառակ տալաւ: Չագիկը, միամտորմ ետը՝ իրկ ուրս թողնելու ի զորաւորելը, ընկամեղ ետը ուղեկելը՝ ընկմ շարմից կփոխարա. ուտեղ ղարակակապա հիտու զիւրկը ետը հարմակակեղ նաւ կաւ ե. ետըակակեղ: Հստ ուրկ, կարուտա զանակակեղ իտսքեղով՝ այղ աղեկ հիւրասիտուրթուկ հետ, ետ Չագիկ Աշուտակ զիտ եւ միայն ընկատմ սրաքակեղ: Սակակ ընկատմից համակու եւ Ուտակեղ, ու կա ետըակակեղ ետը մտնեղ հետ:

Իմաստով այդ մասին՝ Մե-
բաստիայի Առոժնե և Արուսեայի
Արծրուկները և Շամունակի
Գագիկ Արայայանը գործերե-
շարժեցին Վիգիտուր, պաշա-
րեցին այն, սակայն պատերազմ
ոչինչ չույժեց, քանի որ բերդը
գրավեց չափովը: Աստուծան
նամակ գրեց Փիլարտուս Վարա-
նանի, որի հետևանքն այն է
դավ, որ Մանդակե եղբայրներ
Գագիկին խեղճամաս արեցին և
ամբողջ մեկ օր կայեցին բերդ

Կարապետ: Հաջորդ օրը նրանք հայոց թագավորի դիակը թաղեցին Կարապետ: Դուրս: Դրանիս հիտահաիաված պաշարողները, վերվիսիւրութիւնս հոյւը կոցնէցին, Կաշարուն վերցաղիս ետ դարձան: Միայն զէն մաիս սաւ Գազակի ոսկոյնները բերեցին եւ հողիս հանձնեցին Բեդիկի Կաւն-քում: Բանիկ անուտը վնէր եւ ծեղ-ծող, որը կարողացել եր գիշերը գարկոնաքար վերցնել նրա ոսկոյններ: Գրիգոր Վկայաւանս սա-կունը Կաստութիւնը որեւէ ձե-ւով իկ կապում իիշխալ իրադար-ձութիւններէ հետ:

Գագիկ Աշոտյանի սպանու-
թյունը կարողովե՞ր, հավանաբար,
1079 թվ ամսվան, ինչպես կարե-
ն է եզրակացնել Վերկրյուս Աս-
ճանկեց տոթ Եղանակի մասին
հիշատակությունը: Սակայն Ն. Օ-
րմանյանը, հենվելով Հայաստա-
նի վրա, որը բազմակիս էր
հնում է շարժական տոմարով
մայիսին, այսինքն՝ Նոյեմբերի 24-
25-ին, գտնում է, որ այդ իրադար-
ձությունը կարողովե՞ր է 1079 թ-
սաշան վերջերին: Այնինչ, նրա
կարծիքով՝ Նոյեմբերի 24-ը պետ-
ք է ընկեր որպես Հայաստանի (ի-
մա՝ Վրկի) գաղապակ (Բ. 3) հշ-
խանության վերջ: Եվ այդ իրողու-
թյունը, որ Կիպրական ցարված-
սանհայդ փորձից հետո այն-
չես հիշատակում էր Հայրեն-
հաստատված Ամուն ու Արշա-
տունիսկեղեն էր, Գագիկ Աշ-

այսինքն բացառություններ կան, պետք է քննարկել, որ նրանք կործանվեցին հույների կողմից, չնայած նրանք որոշմամբ կանխորոշված թր ակտիվություն, երբ պահվում էր Մեհիմ և Գարսեպ փոխնախագահներ Մեստապոյանի, Դիգիրի և Շամանյանի հետ: Գազին Աշոտյանի երկու որդիներից կոտորել, որ Աջարյանի փեսան էր, վերջինիս կողմից թունալուծված Գաբրիել Տաթևոս Բալազյանի հետ, իսկ վաճառող որդին՝ Դավիթյանի, որ փեայացել էր Մեհիմ Բուրազյանի կողմից, իր Աշոտ որդուն հետ մտնում է Կոստանդնուպոլիս, որտեղից վերջինս վերադառնում է Մեհիմ և Թունալուծված Մարտիկի հետ՝ քիմիկների մեկի կողմից: Պարզաբան, անվազված, Մարտիկի զստումը և վերջինից Մեհիմ կցատում էր մարմնի վրա, Մեհիմ կցատում էր մարմնի վրա, Մարտիկից ունեցող անվազված: Մարտիկից ունեցող մարմնի շատ լայնատես, որից զստված էր Դավիթյանից, որ փեայացել էր արքայազնի կողմից:

Մինչ արեւմուտքում հայկական իշխանություններն անկուրծի են ապրում, արեւելյան երկրամասերում կայեցող քիչ թե շատ հույն մեջ ընկավ շնորհիվ Մելիք շահի խաղաղապետ կառավարման: Վերջինս թեպետ կառավարում էր անվանապես Մզքթաթով, Դիմաթովլայի խալիֆի անունից, սակայն իրականում միանգամայն ինքնիշխան էր: Մելիքշահ



որոք Փարոսիլի բոլոր Մանուկները
տնա հավաքվածությունը բաշխել
մեծանունը Անիկ շնչալույսը
նորությունը, որտեղ, ինչպես
տեսանք, մեծ ազդեցություն
ունի Գրիգոր Պաշխակյանի հշ
հասկանալով և Նրա երախյա
Հարստ եպիսկոպոսությունը։
Եկեղեցու տեսելով Գրիգոր
Վայառյան կաթողիկոսի հայրա-
պետական գործերից հեռացում
և ձեռնում Նրա կաթողիկոսաբա-
րի հաստատումը, որոշեցին ին-
րականակել Անիկ կաթողիկոսա-
րան՝ հայրապետական աթո-
քարանցական գործակալական
այդ իրավունքներից օգտվել
Հարստ Պաշխակյանի Պաշխ-
Անիկորի որդի Վարդանի (մեծ
գրագետ), որի Բագրատունի
ծագումը լավ էր հիշում, քաջաշ-
նեց ակեղեցիներ այդ հարցում։

Շարունակությունը՝ էջ 4

ՀԱՅՈՑ ԱՄԵՆԱՔՐԻՍՏՈՆՅԱ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԸ



1926

տակ եղավ Լոռվա կրթաշնորհաբանականը. Թիֆլիսում ստանալով միջնակարգ կրթությունը՝ որպես ուսուցիչ աշխատելու համար Լոռի գործողվեցին երկու երիտասարդ՝ Ալեքսանդր Սահլիանյանը և Վահրամյան Զևարդյանները, որոնք, կանոնադրապես խնայելով ժամանակը, պետք է կարծես կատարեին ոչ միայն Լոռվա բնակչության կրթության և լուսավորության գործում, այլև մեր ազգային մշակույթի ամսանավորագրական ճարտարապետական գիտության բազմազան ոլորտում:

Արևածպրոնի (Արտիքի) քաղաքի ընկալունակ էությունը (ըստի) բաժանված արտադրական ընկերությունը աշխատեց մինչև 1936 թվականը մեծ ներդրում կատարելով օճակների և կոլորաներ, մրանց շրջանում անհատական վերադրանք, կոնդիցիոներ, կանխատեսական ակտիվ գործունեությունը յուր ծավալված ուղղությամբ: Այսօր է դարձել տարբերությունը պատկերով վաճառականի իր ցանկի վրա կարելի է տեսնել երիտասարդների ակտիվ, խաղաղուկ ծայրող դեմքի «մեր վազմատակ» շրջապատված իրենց գրեթե հասակակից կարևորած շրջերով արդիական, բաց վաճառող դեմքերով տարբերներ: Տաճարայինների առաջ, երիտար բացվել Լոռուի ևր աշխատանքային դեմքի մայակ, գիտնական ամենաբացիկ մասնագետի կարևորակի բնութագրող մեծ կանգ ուղի խաղաղների, ուր հարազատ ինքնուրույն խաղաղություն մեծ:

[illegible]

Ալ. Սահինյանը մասնակցել է Հայրենական պատերազմին, երկու անգամ վիրավորվել, զորացրվել է 1943-ին՝ պարգևատրվելով Հայրենական շքանշանով եւ մեդալներով:

[illegible][illegible]

1950-ական թթ. Սահիճները հետազոտեց Նառնա Էջմիանցի Մայր եկեղեցին պեղելու նկեղեղու տեղում երբեմնի երաժ նախնական կառույցի մնացորդները, որոնք նրա քառակուսի ելք ներկայիս ավագ հյուրանոց տանմանն էր: Արդյունքները հոգի ավելի եզրակացնելու, որ Էջմիանի V դարի կառույցն սույն պահանջներով մնացորդները պատկերացնել են ավիկ վաղ շրջանի եռանակ քաղի լինի, որի իրոքիմվանի հիմքում են դրսևորվել է մոդրայիկ համակարգը: Ըստ Մանուկյանի եզրեցիքի ներկայիս իրոքիմվանի տաղանդ է ոչ թե VII դարում, ինչպես ընդունված է, այլ V դարի 80-ական թվականներին:

Խոշոր ու ծանրակշիռ գիտնական

խոշոր ու ծանրակշիռ է գիտնական



Վազգեն Ա հայրապետը Մայր տաճարի
պեղումները դիտելիս. 1956

մեկըմբռնեման ներդրումը բավական է. ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ճարտարապետական համալիրի մեջ այլ հուշարձանների գծով: Նույն իրադասաբնական գործունեությունը ընթացող է այլ ճարտարապետություն պատմությունը և պրակտիկայի համար կարելու յարա խնդիրները: Նույնը բայց դրանց զգալաբ, որ երկու մասնիկը համար կանգի գործը, Գ-սիմիի հետք-սիմիական տաճանի ուսումնասիրությունը վերականգնությունը և վերականգնումը է: Ինչո՞ւն էր էլ կարելությունը ոչ միայն այսպես ընտել, որ այլ աշխատանքները կա-տարվել են քաղաքի վարչորդ մակարդակ-ով, այնք որ դրանք բարձր են են ա-միսի եզակի և իրազգելի կառույցի, ինչ-պիսին Գ-սիմիի հետքնուսական տաճանը որ իր գաղափար կատարությունը և բարձրարժեքն մշակմանը հայկական հեղինակա-նմանակը և ամենաբարձրագույնը դրե-կողորմ Հայաստանում:

Մինչև Սահիլյանը շատերն են գրավել տաճարի ուսումնասիրությամբ եւ վերելագծությամբ (Դյուրուա ղե Մոնպերիե, Կ. Ռոմանով, Ն. Մառ, Յու. Սմիռնով, Բ. Առաքելյան, առավել հաճախմանայից՝ Բ. Բուհիայան), որոնց փորձը ուսանելի եղաւ Սահիլյանի համար:

Շարունակությունը՝ էջ 5



Սիփիր՝ թիվ 4-7

Վ. Փարպեցու հայրորդամբ՝ այդ ժամանակ Լրեխեյան Հայաստանի վանքերում և եկեղեցիներում պաշտամունքը և Սուրբ Գրքի ըմբռնության կատարումը էին առաջինը լեզվով, որից ոչինչ չէր հասկանում և օգտվում, պատմիչի խոսքով, այսպիսի մեծ աշխարհի ժողովուրդը (Նապաստ Փարպեցու Պատմություն Հայոց, Տիփլիզ, 1904 (այսօրեան Թաթալ), Ա., Ժ, էջ 13): Սկզբում Մաշտոցը հայոց եկեղեցում բարձրագույն քարգանձում էր առաջինը Ավետարանը, որպեսզի բրիտանական հավատք մտնելիս լինի ժողովուրդը. «Եւ ի վարդապետի երանելոյց Սարգիսայ՝ ու ի վարդապետի քանգից իմ ընկերոջ կրթ վասնզա, քանզի իմքն էր քն-փրկողը և քարգանձի, և երբ այդ երբ-իցեդրդ, որ ան ոչ հանդիմար զանկող ի ժողովուրդս լինէր, յայտագ ոչ լինելոյ քարգանձի» (Խոր., 9, ԽԷ, էջ 317):

«Եւ իմանիս այդ Մաշտոցը, երկար ժամանակ այս մասին մտածելով, փոփոխ էր իմքն իր մեջ՝ «մանաւանդ թէ գով նշանագիրը հայերեն լեզույս, որով հնար է՝ իմբնան մայրիկ, և ոչ մորթաքանի քարքառով, շահեի զգիտ պարանք և կանանց առ հասարակ յամենայն եկեղեցի քաղցու-

ՄԵՍՐՈՂ ՄԱՇՏՈՅԸ ԵՎ ՆԱԽԱՄԱՇՏՈՅՅԱՆ ՂԱՅՅ ԳԻՐԸ

քնան» (Փարպ., էջ 14) - «մանաւանդ որ կան հայերեն լեզվի նշանագրեր, որոնցով հնարավոր է սովական ծայրում և ոչ թե մորթաքանի [առաջին] քարքառով շահեի արանք և կանանց հոգիները առհասարակ բոլոր եկեղեցիներում» (քարգ., իմքն է): Այն օրից, որ Մաշտոցն արքունական դռնից հեռացավ, գրում է Պատմաագիրը. «Վառնաշարտի քաղաքը ոչ մի այլ ճարտար դպիք գտնել չէր կարողանում, որովհետև պարսկական գիր էին գործածում. «գի մինչ գնաց Սարգսոյ յարքունական դռան» որ օրը ի ճարտարաց գտանքը անդ ի դարաց, քանզի պարսկական վարդիք գրով» (Խոր., 9, ԺԲ, էջ 325): Եվ հենց այն հանգամանքը, որ Հայոց արքունիքում պարսկական գիր էին գործածում անշուշտ, ստիպել է Մաշտոցին արքունի դպիք եղած տարիներին արքեն մտածել հայերեն գրի և դպրոցը բացել:

Ամսաթուղթս, հայոց լեզվի նշանագրեր գտնելու խնդիրը մշտական մտախոնք է Մաշտոց դպիրին հենց այն ժամանակից, երբ շարունակ ստիպված էր օտար տեղությունների կեանք հովարտակները գրաբար քարգանձել պարսկերեն, իսկ քանակը դր հայերեն. գուցե և մյուս բոլորը մի քանի անգամ: Գուցե միայն այնպիսի երևույթներ գրությունները դարձնել առաջինը միակ օտար լեզվով, որ քույրայնություն էին ունենել Լրեխեյան Հայաստանում պարսկի վերակազմները (Խոր., 9, ԺԵ, էջ 329):

Արարվով Արարապանց գավառում Մաշտոցը լավ ըմբռնում էր, որպես բնիկ տարածքից, բարբառված լեզու եղած ազգին անցյալներ, մտածվածը իբրեւ արքունի դպիք, չփվելով զանազան գավառներից կեանք նախադարձի ու նրանց տոհմական կեցիքի հետ մեծ ծախսեր ճանաչեց հայոց բարբառները իրենց յուրահատկություններով: Նշանագրերի զարգացումը ինքն մարդուն հաստատում էր խաչատարյալ քարքանդի մեջ մայր բարբառի

ընտրության հարցը:

Արքունի դռնից հեռանալուց հետո Մաշտոցը շուտով մտնում է միայնակեղության կարգը և անճանաչող լինում ճգնության (Կոր., [7-], էջ 38): Այն ատեն միայնակեղությունը շատ ժամանակ էր տալիս խորհելու, կենտրոնանալու նշանագրերի հարցի վրա: Նա կանգնած էր երկրորդականի առջև՝ ստեղծել ճոր՝ նշանագրեր, թե՛ գտնել հայոց հին գիրը: Գտնել հին նշանագրերը նշանակում էր վերականգնել կապը հայոց հնամասն մշակույթի հետ, հաղորդակցվել անցյալի գրավոր պատմությանը ու ժամանակակիցը, ինչպես ամեն ինչ հայերեն ու հունարեն, ասորիներն ու պարսիկները: Եվ Մաշտոցն ընտրել նախապես կորսվածը վերականգնելու ուղի:

Իսկ որտե՞ղ կարելի էր գտնել հայոց հին գրերը, երբ ոչ Հայաստանի այն վայելքներ, որտեղ դեռ կենդանի էր հերամասնական արձագանք: Եվ Մաշտոցն իր հավատալի աշակերտների հետ գնաց Գործքին ավարտ ու անհնաժող տեղերը (Կոր., [7-], էջ 40), «որտեղ բուն դուռ հերամասնական աղանդը Տրդատի օրիքից մինչև այդ ժամանակ ծածկված էր մեծում և Արշակունյաց քաղաքությունը առաքինություն ժամանակ եղանակ էլավ»: «Եւ որ ի ման դուռը աղանդը հերամասնական, քաղցն աղանդը Տրդատայ մինչև թագ ժամանակ, և ապա հայտնեցալ ի վատարել քաղաքությունս Արշակունյաց» (Խոր., 9, ԽԷ, էջ 316):

Ըստ Խորենացու, սակայն, Մաշտոցը Գործքում է անճանաչող եղել միայնակեղության վարքից. «որպես ժամանակ, թէ ի մանահանցիս փութայ մալ խոտեղի, և նորա փախուցիս յաշխարհական գրառված, [...] եւ երբայ ի գաւառն Գործքան բնակէ, գնիպիսկեղութեան վարս տառցես» (Խոր., 9, ԽԷ, էջ 316): Հաստատվելով այս տեղեկությունը Փարպեցին վկայում է, թե Մաշտոցը, հրամարվելով աշ-

խարհական գրավորությունից, մտնում է վանք և ճվիղում վանականությունը (Փարպ., Ժ, էջ 13): Ըստ ավանդության այդ վանքը գտնվում էր Գործք գավառից սահմանակից Երեզնայ գավառում մի գյուղում, որ հայտնի է Մարտապավանք, Մարտապավանք (նավաբար՝ Մարվանք) անունով: Որեմն Մարտապի անունով վանքն է կոչվել, իսկ վանքի անունով էլ գյուղը:

Ինչո՞ւ քաղաքից, որ հենց Գործքը կոչվածը դարձավ Մաշտոցը, որ ինչպես ճգնակեղություն էր ճվիղի իրեն և նույնիսկ հավատալիներից քարգանձել էր փորձ ունեցող, միանգամայն որոշեց ծնունդից իր այնպիսի գովաբան գործ, ինչպես հետագայ խոյ անկյունում հնուն ու վեր փոխարձակ հերամասն քրմերին բրիտանական հավ դարձի բերելը: «Ինչպե՞ր վերջապես վերանայի հայերի ավանդական մեկնաբանությունը, իր Մաշտոցը Գործքն էր եկել քրմերին հայտնելու և գավառի բնակիչներին «սառնակական դիվալաշտն տպաստությունից» բերելու Զրիստոսի հնագավորություն» (Կոր., [7-], էջ 40): Հայ եկեղեցին այդ նպատակի համար շատ ակնի փոփոխում էր հերմակությունից դեմ վայարի բովով անցած քարգանձի ուղին, անշուշտ: Հարցի պատասխանը պետք է վաղի խորքերում որոնել, բայց մերկայացնում է Մաշտոցի գովաբանը կենսաբանության հետ կապը: Ինչպես ասում էր Մաշտոցը՝ «Ինչպե՞ր անհնաժող իրեն առաքելական տրբու ժամանականակ լուրով է իր ուսուցչի Գործքն օգտակ բուն նախապիկ մասի»:

Գիշերեն Գործք գավառը հայտնի էր դուռաբանում քաղցի և խալ բաշերի մասին գուսանական երգերով ու վեպերով: Հինգամյակ ավանդություններն ու վկայատեղությունները կառույց էին պատկերում քրմային և մարդկային չորիքներով լեզուն այդ գույրակի գավառը հերամասն ու գուցե և հերման անցյալով: Պատմաբան Լեւոն շատ պատկերավոր է ներկայացնում Գործքում պատկերված հերամասն ոգին. «Երբ Գործքում մինչև Մարտապի ճանաչված վարքի էր հերամասնություն մեջ, պատմածն այն էր, որ մեծ առանձին նշանակող դեր էր կատարում հայկական ինչ աշխարհի մեջ: Ազգային ինչ ասանվանքին, ինչ հերմանիցի ավանդականի էր նաև հերման հայրաբանը գեղարվեստը»:

Շարունակությունը՝ էջ 6

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՐԻԿՈՆԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ Բ ՎԿԱՅԱՍԵՐ

(1066-1105)

Սիփիր՝ էջ 3

Մանուկ էին լի լինի ծնող էր տալիս այդ կացությունը, որ ասանին շուր էր տալիս նրա իշխանությանը, ուստի նման կապատվոր պայմաններում վերջինի հորդորել Բարսեղին՝ ընդունել հայրապետությունը: Գրիգոր Վկայաբեր կաթողիկոսը գտնվում էր Սեւ լեռան վանքերից մեկում, որտեղ էր իրեն ամրոցողին նկիռել էր կրոնավորության ու գրական գրառությունների:

Բարսեղը համաձայնեց առաջարկին, և Գրիգոր Պապականի ամրապետել նախաձեռնություն էր Կյուրից թագավորի գործակալությանը Հայրապետում հրավիրված Նախկաթողիկոսի ժողովը, ունենալով Մանուկից մեկում, ամենայն կերպով կաթողիկոս Սեւիանունը (նկատվում են նաև անվանը՝ այսպես կոչված Արևելյան կաթողիկոսությունը ճշտ հույս հավանական հոգեւոր կայուն էր, Բարսեղը Պապականի կաթողիկոս ձեռնադրել: Երբ նորընթաց կաթողիկոս էին հանդիսանում Գրիգոր Վկայաբեր Ամի, նրան ջերմունք ընդունեցին թե՛ ժողովուրդը

եւ թե՛ իշխանությունը, որոնց մեջ էին նրա հայր՝ Վասակ Պապականի և եղբայրների Գրիգորը, Հասանը և Արշակունյաց: Հայրապետար այդ տեղի ունեցավ 1081 թվականի 1-ից մինչև ասորիի 4-ը ընտրված ժամանակում:

Բարսեղի ձեռնադրությունն Ուռուսեղեց կողմից դիվան էր որպես Արևմտ կաթողիկոսական աթոռի կողմում ավ վերահաստատում, որը երկար ժամանակ լավ հաշվառվել էր բյուզանդացիների հավանականաց թաղաքականություն հետևանքով: Սակայն Արևելյան, Վկայաբեր կաթողիկոսի 17 տարվա և Բարսեղ կաթողիկոսի 31 տարվա արտադրականություն վերապահելով, փոփոխում էր հայոց այնպես մտածել, որ Վկայաբերը հրաժարվել էր հայրապետական իշխանությունից, և Բարսեղը եղել է լիարժեք կաթողիկոս: Սակայն ոչ մի փաստ չկա, որ Գրիգոր Վկայաբերը հրաժարվել է կաթողիկոսությունից, և ընդհանրապես՝ բազմաթիվ հարցումներ են պահպանվել մի մասին, որ նա գործել է որպես կաթողիկոս:

Եթե Գրիգոր Վկայաբերը հավանություն տվեց Յուդի կաթողի-



կոսի հանդես գալու, ապա տեղեկություններ չեն պահպանվել Բարսեղի ձեռնադրության առիթով նման ընթացքի մասին, որը միակնական հավանական էր Գրիգոր Վկայաբերին և Բարսեղին միմյանց և բեռնորդ միջև՝ որպես ազգականներ և համափոխ գործիկներ: Սակայն շատ հավանական է, որ Բարսեղը տեսցել էր կաթողիկոսի համաձայնությունը, որի վերաբերմամբ ընդհի հույսերը չէին վաղուց հավանական ընդունել ծնողները: Այսպես որ Բարսեղը Գրիգոր Վկայաբերին և Գրիգոր Վկայաբեր կաթողիկոսին, որի հոգեւոր իշխանությունը տարածվում էր ընդամենը երկրամասերի վրա, և նա օժտված էր մեծ

լիազորություններով: Մ. Օրմանյանը, հաշվի առնելով արտասովորությունը, կաթողիկոսական ուղի գնալիս անհնաժող լինելու Գրիգոր Վկայաբերի անունը պատկեր է միկել նրա մասին՝ 1105 թվականի: 1081-ից մինչև 1105 թվականը ժամանակակաշխարհի 24 տարիներ, որպես ի դրսեւ լինել ընդհանուր աստիճան պարզություն կամ մասնաբաժանում, մտնում են Գրիգոր Վկայաբերի հայրապետական իշխանության ժամանակ: Եվ մի փոխադրություն, բայց որ Բարսեղը վարում էր հայրապետական իշխանությունը բուն Հայաստանում, նրա գործունեությունը, մինչև Գրիգոր Վկայաբերի մահը, պետք է ներկայացվել Գրիգոր կաթողիկոսի բաժանում:

Գրիգոր Վկայաբեր կաթողիկոսի լիազորությունները շրջաւում ձուլիս կապ Գրիգոր Է-ի կամ Յիդեթարանուց, որը հոգեւոր իշխանություն է ունեցել 1073-1085 թվականին և աչքի է ընկել պատկերական իշխանությունը հորաքանցելով ու ձեռնադրական կաթողիկոսի միջոցով: 1080 թվականի հունիսի 24-ին նամակ է ուղարկում Գրիգորին Նախկաթողիկոս, ինչպես ասված է բնագրում: Կտեմեն Գալատի, որն իր աշխարհական մեջ ամբողջությամբ ընկել է բերել անհնաժող լինելու և այն ուղղված է եղել հայոց Վկայաբեր կաթողիկոսին: Ըստ որում, եթե բնագրում Գրիգորին հայ լինելու մասին ոչ մի խոսք չկա, ա-

պա պատճենում Գրիգորից հանդես է գալիս որպես հայոց Է-ի փոխարեն: Նամակն իրապես ուղղված է եղել Սիսիանայի առաջնակարգ Գրիգորին, իսկ Սիսիանայի ծանոթ քաղաք էր Յուդիկայի մետրոպոլիտության մեջ, որի ավերակները պահպանվել են Սիսիոն-Կարաիսկարի մոտ՝ Չոֆուք-Կասաբա կոչված վայրում: Նախկանի էր, որ այս նամակը ոչ մի երբեք չէր կարող ուղղված լինել Գրիգոր Վկայաբերին, առավել ոչ մի ծանոթաց կարելի է շփոթել Սիսիանայի իսկ, և որ կաթողիկոս է մինչև 1080 թվականը խորհուրդներ և պապությունը ոչ մի հարաբերություն չունեին կրեցիք և մասնավորապես իրենց հետ: Մարտապետական նամակի բովանդակության իմաստ չունի, բայց որ այն, բնական ինչ, որ զգույն անդրադարձում է հայերին և հայկական դավանական իշխանությանը, որը հայտնի էր իր կաթողիկոսի մեջ: Անդրադարձվում այս նամակին՝ Օրմանյանը հավանաբար է կարծելու, որ դա կա՛մ բացարձակ անվավեր գրվածք է, կա՛մ է Գրիգոր Յիդեթարանուց պապ զոր է զնայել խաբեական կեղծիքի:

Շարունակելի

Բաբելոն ՅԱՐՈՒՅՈՒՆԻԱՆ
Պատմ. գիտ. ոլորտ, պրոֆեսոր

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԵՐԶՆԿԱՅԻ

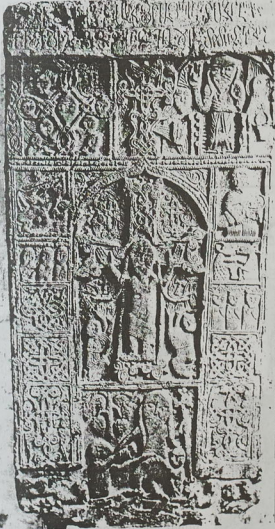
$(\approx 1250 - \approx 1314/1328)$

Սկիզբը՝ թիվ 6-7

Կոստանտին Եղևկյանը որոշ տարեի քրիստոնեական քարայրախուլության առանկան դուրսեցրել գեղարվեստական մարմատիորման են: Օրինակ, «Հաս խաղաղ [եզդի են զլարեի զեղեղեն, որ էր այս]: Խաղթն սկսվում է պարզ ե զղղակի մուտքով. «Սեպեղանք Քրիստոսի մեջ» Պողոս այս վկայի, թե որ դաստ մարդ գիր թվերը՝ զանձն իր դատապարտւ...»: «Ու ո՛ր էր, որ դաստ...»: -մարդուն [եղեղեն ե խոսրակի պատիւ իր դաստ մտախելությունն այս պատվականի մեջ, որին էլ հաջորդում է ախարելությունը... «...զգո զեղանով ու տեսանք»: Այսինքն՝ «Եղարի, ամանձ բզը [եզլու] են ապա՝ «Ո՛վ Խեղեղեղար խոսրակի սկզբի՝ զաշխարհս ունի մե ժառանգել»: Քրիստոնեական այս քարայրախուլությունը Եղևկյանին զգուժ էր իր կյանքով, որովհետեւ առիթ էր ունեցել գոյուն ակնեւ մարդկայն մասին, քայց ի՞նչ էր փոխել դուսը: Այդ ի՞նչ պարզամտով գալիս է ներհայեցողության պահը, ե թաւատանքին ինքն ինչն աւտւմ է. «Համբերել պարտ է թեզի, Է՛ Կոստանտին, ով խախտւ...»:

«Սեպեղան ե Հայրն անցողիկի՝ անեղական են աւաղանի...» սկսվածովով տաղը, ճիշտ կլիկայ այս ընդունել որպէս պոնձ (ազավոր՝ 160 տարեի), աշխարհի աստվածային արարչագործության պարկերն է՝ Մատուն մեծագործության փութարանայութիւն.

Անըսկիզբըն եւ անվաղձան անըննելի
 ու անթարքիման
 Անբաւելի երկնից 'ւ երկրի ե գաւրութիւն
 անաղբաւկան:
 Երկիկը աթոռ է տտրութեանդ երկիրս
 ոտիցըղ պատուանդան
 Համատարած ես ի յերկինս եւ ի յերկիրէ
 անգատական:



Մտաված հրեն շրջապատում է վերցնել անդրվարժանք, բառաբանք բերուցներով ու բացառապես հիշախախտելով, առանց տրոհի հաստատվում է երկրի կամաբակապ խորան, ե վիճել ծաղկում է աստղերով, ե սկսում է աշխարհաստեղծելու: Հոռու ու շուրջ բաժանվում է իրադրի, հոգը քաղցրապես պատուհնով է բույրելով է բազմամում, կենդանիներով ու զագաններով, երկիրքը՝ բազմատեսակ թռչուններով: Դրանից հետո Աստուծո իրանով ստեղծվում է մարդը՝ «ի պատիվի իրանում եմ»: Մարդու կողից ստեղծում է եժային, նրանց բնակեցնելու դրախտում, պատվիրող, չուտել պատուհ, որո ուտում է, գրկվում անմահությունից ե ուսումնում հողեղեն: Յաջորդում է Կայելեն ե Արեի պատմությունը, ագգեղի մտնուկը, շոհեղեն, Նոյան տապալակ: 66-70 հրերի միջե բացակայում է Իսրայելի պատմությունը՝ իսրայելցի, բոքը հիսող երկնակալի անհ-

ծնունդն ու արարչությունները եւ խաչելությունն ու հարությունը:

Աստվածային խորհուրդն է ուղեկցում Երզնկացի սանտ «Քան յարգաւ անաբեիի քթակի լեացն Նառեի» գոր փոքր-ինչ համարձակմի պայսեւ, աւելեա՜ն Քրիստոս» տաղով: Ամեն ինչն աստուածային ուժով է պայմանավորված, աստուծ է Երզնկացի: «ԲՆ, բնութիւնն արմուկանդակ», «Դո՛ւ, տեր միայն տն անվարճա՜ն»: Այս տաղը Տիրոջ փառաբանութիւնն է, ներշնչված գովք, հավատացյալի հավատավոր արթոթ.

Տէր իմ գըթած, հայրըդ վերին,
Պահեա՛ր՝ գծառայս՝ ըզԿոստանդին,
Ինչ պարգեւէ գկենաց բարին
Ձի բուն բարուն շնորհող դու ես:

Բոլոր այս տաղերը գալիս են վկայելու, որ Կոստանտինոս եղբայրացու այս գործերն ունեն բնորոշական բնույթ, որոնք ամենայն հավանականությամբ հսկել են եկեղեցական արարողությունների ժամանակ, որ ինքը եղել է հոգեւոր գործիչ, քերեւ ոչ բարձր աստիճանի, եւ որ նա իր կյանքը ավարտել է միայնակ ճգնափորության մեջ:

ՄԻՐՈՒ ԵՐԳԵՐ

Ջրիստոնեական սիրուց բացի, Կոստանդին երգևելացու պոեզիան հարուստ է նաեւ աշխարհիկ սիրո երգերով: Այդ երգերում եւս կան խորհրդանշաններ, անգամ կրկնվում են նույն խորհրդանշանները, որոնք արդեն բերում են իրական կյանքի ազդակներ:

Ակկախյալ է, որ կյանքի մի փուլում եղզկա-
պիս սիրահարված է եղել, այդ սերը եղել է իրա-
կան, բայց իր իսկ վկայությամբ՝ անհասանելի,
որ մնացել է նրան հեռու եւ օտար։

«Յգի՛ր, աչքերու իմ լույս» սկիզբն ունեցող
ստուգում հայտնենքիս բնորոշ անմիջականու-
թյամբ բանաստեղծը որոնում է.

Հոգի՛, աչերուս իմ լոյս,
Երբ որ ի դիմացս ելնուս
Փախչիս, երբ որ զիս տեսնուս,
Խղճա՛ քո գերոյս, իմ լոյս:

Դու զլոյս աչերուս առնուս՝
Թէ զիս քեզ աստար տեսնուս,
Դո՛ւ ես հոգի իմ հոգոյս,
Խղճա՛րք գերոյս, իմ լոյս:

էն պարտականքն իմ իրեն ես համարում
էր լալու. «Հի գիտես իմ աշխն եմ ես»: Մտ եղե-
կացուի. ժամանակ արդեն իրո շրակն է: Մտային
յոյ տեսիլն էլն կրկնվում է «հոգո՛ւք զգեայու, իմ
յոյս» տողը: Ութ-տասներկուս տեսերով իրար մի
վրայ գալիս, բայց կրկնեց չարվորդ տողերն է՝ «Տե-
սո զք պալուկս եմ ես», «Հի գիտես՝ իմ աշխն եմ
ես»: «Հի գիտես՝ զք պալուկս եմ ես», «Հի գտեալ
այերուս ապրեալս», «Հի գիտես՝ իմ ծառայ եմ
քեզ»: Բացի հարկաւորային տողից, այստեղ ես
հրաժեշտամանի քննիւհարդ նմանութեամբ եմ:
Հայտնի եմս տասներեկտորդ տիկի՝ իկն տուն
շարունակ, քանատեղեկութեան տասնուն է իմ
իրո կրկնեց՝ «Ին-էն պերուս, իմ յոյս» (միայն
հարկաւորային տուն էմ վերակրկնվում է սկզբի
կրկնութեզ՝ «հոգո՛ւք զգեայու, իմ յոյս») է յոյսի
կողմակողմ հասնում միկեշ վերջ: Սիրո ինքը
հարկ կա այլ քանատեղեկութեան վերջ, որը եւ
իմոյցին լարած արդեւ է, եւ՝ սիրո գարտիկ եւե-
տեսն եմ, եւ՝ սիրո հիվանդութեանն է, եւ՝ իրար
աշտե արդեւ իրարից հեռու լինելն է, եւ՝ գո՞վել է
գեղեցիկունի փառաբանութեամբ: Մամբունի արդ-
եւ կերպարով է աւանում որպէս «Շաքար եմ
ի շիրին շրթանը, եթե՛ ի՞նչ գունով ծաղկունը, թուկ
այստեղ եմ կամար ողջ...»: Այսով է պէլ զմեւ ինե-
սանիւս արդեւ...? Այստեղ է թալ թալ էս քեզ տե-
սուն, ձոգուս երա ի մարմնութի...»: Սիրո անհա-
սանելիութեան կրակ դարձնում է ինքն իմ մո-
ղը. «Ինչ եղիւմ ի մէջ ծովուս, Շրեթիւի եղելն
ճանիւսի...»: Քանատեղեկութեան ավարտը
շատ նման է սկզբին եւ ստեղծում է իմ տեսակ
նմանութեան օտակ:

Հոգի՛ս, աչերուս իմ լոյս,
Երբ որ ի դիմացս ելնուս՝
Է՞ր փախիս ի տուն մտնուս.
Ար-եկ աչերուս, իմ լոյս:

Գեղեցկության առանձնացումն այս երգերի
 ոգեշնչման աղբյուրն է: «Տաղ սիրոյ» բանաս-
 տեղծությունն սկսվում է այսպիսի պատկերով.

ՀԱՅՈՑ
ԱՍԵՆԱՔՐԻՍՏՈՆՅԱ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԸ

ՍԿԻՂՔՆԵՐ ԷՋ 3

[illegible]

կան-ճարտարապետական համեմախմբի գործունե և նախագծեղուն լինել անհրաժեշտ է Ալեկին. եթե կարող է լինել «սամնաքրիստոնյա» հասկացությունը՝ դրա տակ նկատել տանելով քրիստոնեական գաղափարախոսության ամենամակնիվ, ամենամկրակաւ հատկանիշները կրողին, ապա մենք լիքիքով իրավունք ունենք նրան համարելու հայոց ամենաքրիստոնյա ճարտարապետը:

Իր լայնածավալ, մասշտաբային գործունեության համար ակամավոր նարտադրության արժանացել է Արվեստի վաստակավոր գործիչ կոչման, պարգևատրվել է «Գիտվող նշան» շքանշանով, Թ. Ռոմանյանյանի անվան մրցանակով, պատվոգրերով, ՀՀ պետական մրցանակով (հետմահու), բայց, ներկա թե, նրա ամենամեծ պարգևն էր պարգևատրվել Գաղտնի տառանքն է հայ ժողովրդի հավերժության եւ բարձր բարոյակրթության առիվախառնյալն:

Իմ եւ, կարծում եմ, քոյր ճանաչողների մոտ (իսկ Գառնիի տաճարի վերա-



Գառնիկով. Ալ. Սահիկյան, Ա. Սահիկյան, Խ. Դաշտեց, Դ. Շիրազ, Գ. Դովսեփյան

կաններին էր, տարիներ՝ մեծ ռիսկի, հավատի, արարումի:

Տաճարի վերականգնումը մասշտաբով, իմնականապես մոտադրյալ է իրականացման վարչկառնային գիտական սխեման է՝ նշանակալից է ճարտարապետական ուղարկումների վերականգնման տեսական և պրակտիկ գործընթացում: Տեղին է նկատել ճարտարապետի հետ լրացուցիկ տարիներ համատեղ աշխատանք ակադ. Ն. Զարյանի (ՍՄԻՔ չլիմբի, քի. ու. Կառուցման Գ-անոթի տաճարը, բայց զիմեք, քի. վերականգնողը ու է, որի անվան հետևել իրավիճակում տաճարը առավելալու:

Հայաստանյ Հ եղե զիտնակամ
ստեղծագործական և շինարարական
կազմակերպչական աշխատանքները
շրջանակը, որի մասին ե վկայուե ի
մտազգեբը, մամակագորութունը, գործ
նախակ կապը և ամուրայմունքը հայ
րենը և արտերկրի մշակութային շե
րք և կազմակերպությունների հետ: Ե
ղ շրջակայի և արգաստեղծ մասուն
բերել ճարտարապետական հուշա
րամանքի պահպանությունը, ճարտա
պետական կորոշայք, գիտական կա
րերի պարտադրումն, Հայաստան
ճարտարապետների միության, արվես
տի և ճարտարապետության խնդրի
թի մեղիքով աշխատողների կազմա
կերպումը հիշատակումներին:

Սահմանված հայ ճարտարապետներ
 թի ընտանիքի այն եզակիներից էր, ո-
 ներաշխարհային զուգակցել է ճարտա-
 րապետության պատմության եւ տնտե-
 ւյան քննազատող իշխարհաբանների պա-
 պաւնության ու վերականգնման ոլորտ
 հետ՝ բողոքելով դրաման խոր հետք։
 Հիւսնականը երկար տարիներ եղ-
 է Լեւոն Ստեփանն Ստեփաննի շինարար

կանգնողին ո՛վ չէր ճանաչում: Մասին բնայտ տպավորված է առաջին հերթին մի քանի ցատկի համատեղությամբ, օնորոշությամբ, քարտրիքով: Պատկերացումն անքն քրան ինչքան լին հարգում տանաբար կատարող բավո՛ղներն ո՛ւ վարպետներն: Կի կորչեց այդքան մեծո, քրի, գլաւուն մէտ կտոմի վերականգնման աշխատանքների այդպիսի որակ, ճշգրտութուն, քրքրայտ, կատարելություն: Ինչպէ՛ս է՛ն եւ կարողացել գտակցել այդ երկու իրադարձութիւն եւ հակառակ որակները, իրոք որ հաճախորդ ամհատակաւ նորութուն, հուսր անձնակաւորութուն:

Գառնիի տաճարի տարածքում մտնելու քանդակապարզ այն բեկորները, որոնք ոչ քաղաքային որակի պատճառով Սահիճյանի կողմից խոտանվել են փոխադրվելով նորեղբայր, առակի տառայակապով: Երևի այդ պահանջներն տարբան, ազնվորեն, նվիրվածությամբ համար է, որ հանրապետության այս տարիների բարձր իշխակապություն (Անտոն Բոլիշևյան, Բաղակ Մուրադյան) մտնող փոխվել վատառում էր եր քույրակապ ինչ էր վճարել վարպետներին այնքան հինգնար հարկ հարձակ է գտնում:

Ինչ քարոզչության է հասավ, ինչ հաջողություն է ունեցավ, մնաց համեմատ ամհախակնում էր Լոռվա անտիոդրոյրնության ման, հարգաւան Սայրսաւ Արամի ու Եղեմի համեմատ օջախի մնաւ Հիշատակս Բն եղիցի հալովը: Ե կլինի հալովը, բանգի հալովըն է ասու կամային չորրիի է մարդկային արաւ չազորոնության արգաւսիլ հանդիսացու փառքի է անմահութայն տանար Գաննիի արգաւսիլ:

Գառնիկ ՇԱԽԿՅԱՆ
Ճարտարապետության դոկտոր
պրոֆես

Գառնիկ ՇԱԽԻՅԱՆ
պետության դոկտոր,
պրոֆեսոր

ԿՈՍՏԱՆԻՆԻՆ ԵՐԶՆԿԱՑԻ

(~1250 - ~1314/1328)

Սկիզբը՝ էջ 5

Հանգ գեղեցիկ գյուղ ու շրջակա, Պատկեր, գեղով առ իսկ հասար, Այլ թ՝ տեսեր մարդ կենտանի Շորք գայի, որ իմ աչքս տեսաւ:

Իրական հարաբերությունների մեջ ուղիվազվում է ոչ միայն գեղեցիկություն, այլև տղայի կերպարը, որը սիրո աջեղով է նայում աղչանք: Նա իր օրն անց է կացնում աղչանք հետ, որը «յորդորելով մանրաբայություն» է, առգ-արագ աջեղություն է գնում, աղչանք օրյուրել խեղճ հասուն է նկատ: Աղչանք դեմքը բոլորած է մագեթով, գարդարված է ակներեմով, շորով է ու փայլում: Պատկերի գարգուցում հասուն է աշակերտի գագաթնակետի: «Ես իմ հոգույն եղեր տաճար, իմ աչքուս լույս ծագեցաւ»: Մի-րան աղչելու վշտապան ունի մի առանձնատարություն. այն, որ ինչ հասցի, ազատ է իրեն: «Հինք, որ հագնի, նա իր փայլել: Բանաստեղծություն ունի այսպիսի ավարտ:

Երբայր մի կան հետ մեզ սիրով, Աշխարհի բան ուզեն գրով, Նա են վախճալ այս յայտնի յայտով Սիրու բանս ազգի յոյով:

Դարձիր յուրայն տուտ բաներուտ, Հի է անշանք են անագուտ, Ինքայ իմաստարկու յուտ Հի բեք բաժնի իմ մ'այլ կալուս:

Սիրու յուրն ոգեորոշում է «Տաղ սիրոյ ազնի» գրոմով: Աղչելով ներկայանում է արտաքին գեղեցիկության քոլոր բարենաստություններով, հիմալեքներ ու իրապարկներով: Ազ-նիվ սիրո մարդուրելով մարմնավորվում է տուտ մարդուրելով, պատկերների պայծառ ու լուսավոր գոյություն: Ազնվաբուն են արտախայտական միջոցները, իսկաճ ձեռք է բերում նկարաչափ տեսողականություն:

Այ սուրաթ պայծառ ու պատկեր լուսատես, Հիմ աչքես ի թո սիրող է՛ր կու գատես,

Դու գարնան քաղի, ու ծաղիկ ծաղաճ՝ Իմ ծաղալ սրտիս համար հոռուս ինչեց:

Երկրում տուտ նման լայն, Նա նման է երկրի իրականությունի, իսկ եթե երկրի վրա է, ապա միայն՝ սուր-նան, ապա միայն՝ ծաղիկների թա-գալով: Նա անեն միավորում է եր-կիր ու երկինքը: «Սեսն՝ երուկըղ տար սիրով ջերմային, Երբ որ դուս յորդորելով մանրաբայես, Սեսն՝ ա-րեւ ծագեցավ ի մէջ գիշերին, Երբ փայլես յակարծակի յերկրին երես»: Թեեւ աղչելով երեսն է որպես գե-ղականը, բայց այն կենդանական է հոգեբանական միջանկյունի մեջ, որ առարկայախում է այս տողերով: «Դու քանի հեռացել են այս քո գերու» Ար-տատուքն ի վայր թափես ի աչքերու: Թե լինել, որ գեթ տեսնի առ իսկ գա-լու է իսկունութամբ ի դեմ գայի բեք սիրով...» Մերն անցանկարված է, քա-նի որ սիրահարի կերպարի տան ին-քը՝ հեղինակել:

Այլ լեկալ բեք, Կոտանդին, Կեսնը մուրառուով, Երբ ի իւր քաղցր տեսուն հանց կարատես, Է՛ տուրաթ պայծառ ու պատկեր լուսատես, Հիմ աչքես ի թո տեսող է՛ր կու գատես:

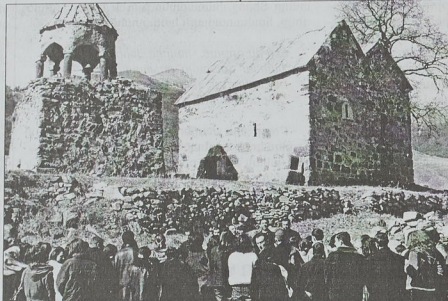
Կինը երգելացու համար ոչ միայն սիրո ու գեղեցկության ստաղկ էր, այլև մարդ էր իր կամարի ճիշդ ու սխալներով: Արքայադուրեղն է ուղի-ված «Ըանք յարագա չար կնոջ» նա-խադիքն է յարագա քաղի կանանց՝ տաղը: Չագգովն է, որ կանանց են ճանաչել է նաեւ իրը ու անգամ կա-նաց, ուժեղը շնացող են է պոռնիկ, են որոնց տալիս է իրենց իսկ ճիշտ բնորոշող՝ բոք:

Անըզգամ կինն է գազան մեջ աշխարհի, Ընդանի յերեսն մարդկան լինի, Լաւ ի յեղն ընդանի յայտարար, Զան ի մէջ տուտ ընդ կնոջն լըրախախտ:

Երգելացին խորհուրդ է տալիս ետուտ միայն այդպիսի կանանցից:

Թե ընդ ինք մարդ զգրեց գերո ըզրիշտակ, Նա սրորոնցն գանախ է, ծաղր ու կատակ:

Թե հազար մարդ լըլինի ի լո՛ր նըմանակ, Հետ տորա լինը՝ բողոքութիւն խորի մեակ:



Մի՛ կեանք յեղունի կնկանս հավատան, Որ չաւտ ընդ թո երեստ բար առա՛վ, են զուգ՝ շատ խաւսերով իր նըմանակ եւ բերե բեք մեծ ամալը՝ ի հրապարակ:

Սրան հակառակն նա ընտանեւեր պարկեշտ կնոջ գուրն է ասում: Երգելացու սիրային բանաստեղծություններն աշխարհի դուռ առ-տախտություններ են, բայց միա-նակ միայն է արդիպի ընկալման ներառել գարդնեցի մոտիվներով գրված երգերը:

Շարունակելի
Դավիթ ԳԱՎԱՐՔԱՆ
Բանասիրական գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր

ՄԵՍՐՈՂ ՄԱՇՏՈՅԸ ԵՎ ՆԱԽԱՄԱՇՏՈՅՅԱՆ ՂԱՅ ԳԻՐԸ

Սկիզբը՝ էջ 4

«...» Այնուհետ, ուր կյանքը ժամանակի ընթացքում հզոր պատմություն է դառնում, եւ այդ պատմությունը ժողովրդի սրտի մեջ գեղեցիկ բանասիրության, առարկա հնչում էր ի փոխվում... այնուհետ ի կարող հետադարձ եւ շուտով եռ-նագլիկ պաշտամունքը: Երբ չէր բողոքում, որ մեռնի, անն-տանս անցյալը, մա այդ անցյալի ծայեն էր եւ անուշիկ եկե-ւշներով, սրտին հարագատ հնչյուններով միշտ կենդանի էր մնում» (Լեւո, Մեսրոպ Մաշտոց, Երեսն, 1962, էջ 53-54):

V դարի պատմիչը, անշուշտ, սնունդ էր տալ Լեւոյի այս խոհերին: Բայց այն, ինչի մասին XX դարի պատմաբանը կրում է գործվածքով զրուստյան ավատարմով, Ժավատուտ Բուզանդը հանդիմանում է դառմա-րյան մարտիկ հերման քարերին եւ մոլորություն նշան: «Սուրբաբն եւ դեկե-րեալ մաշխին յամուղղալ կրթութիւն ընդ շրմոխ մնացն ի հմութեն հերա-նուտեանս տվորեանց, քարաքոս խումարում միսու ունեւով: Եւ գիշերանց եղա ատասպակազ զվիպաւանմա-րեանս սիրեկանի ի փոյր կրթութեանց, եւ մեծն հաւատա-ցեալք, եւ ի նոյն համապարտարիս» - Ժրեմք տեսա մար-բով իրենց (ժամանակը) մաշում էին պարսպակի կրթու-թյուններով, ինչ հերմանական տվորություններով, խո-մատում քարաքոսական միար ունեւում: Նրանք սիրում էին իրենց ատասպանի երեքը, վիպաւանմութեանը, նրանցով կրթում էին, նրանց հավատում էին, նրանց մեջ հարստեւում» (Բուզ., Գ., Բ., էջ 54-55):

Սակայն բանաստեղծությունն եւ վիպաանունայն այդ հնավայրում բանասիրությունը չէր կարող այդ ատասնա-նաղել առանց գրի եւ դպրություն, առանց «Պատմութեան գրուցաց», որ ինչառաւում է Բուզանդարան պատմությունը:

Շարունակելի
Ալեքսեյ ՄՈՒՐԵՆԿՆԻ
Բանասիրական գիտ. դոկտոր

ԻՌԶՆԱ ՍՐԵ, ՍԱՆԻՔԱՆՅԱՆ (ԸՆԴՈՒԹՅԱՆ)

Սկիզբը՝ 2005-ի թիվ 16-18, 23-24, 2006-ի թիվ 2, 5

Վախը Աստուծոյ բաժանելով կամ ինքն իրեն Աստուծոյ բաժանող հոգու հոգեւոր է: Վախը մեծու-րյան հոգեւոր է: Հոր հետ մեծու-րյան գոյանքով է պնդել եւ արդիւ շորիկ անասանակի բաժանման գագու-նը մեզ բոլորիս համար, որ մեծով ենք հեռացել մեզ Աստուծոյ: Մնում Հիսուսն էր միայն առաջ մեծի ու-նաց անձը, որը մանրացած էր ամբողջ մարդկության վրա, եւ այն ոչնչացելէ անցկացնելով Իր կյան-քի եւ մահվան մեղ դարպասների միջով: Աստուծոյ բաժանման լինե-լու այդ անձըք ամեն ինչ եւ ու-մեծի ինքնի միայնությունը, պնդել է ինչեւ Միակ Անճովի մի-հարցները Նրա քաշվարտ առ-ապանքի անմարմնական տա-լիս... Անբանական, անմասնակի ատանկանամարդկային անբա-նասար բաժան-բաժան էր արվում եւ անմասնար բաժանում Նրա մեջ՝ բաժնվով ու Իրենով վերացե-լով շորիկ մեր քաշվարտություն-ը... «Դուք վերցրելով մեր ընկե-լից» (Մատթ. 23: 34):

Այս պատմությունը ի ամեն վայր կապվում է հոգու մեծության գագաթնակ հետ, միայն այս աշխար-հում որդաբանություն, անմասն-րյան եւ անգեղանկարային:

ՄԵՆՈՒԹՅԱՆ ՀՈԳԵՎԱՐԷ

Մատթան ամենից շատ տատանում է լրվատությունից եւ դրանցի վայե-նում ամենից առաջ: «Լախը մե-ծություն ու լրվատություն բացա-տակալ արտահայտությունն է: Այս վիճակի դրական արտահա-տությունը Աստուծո հանդէպ հա-վատում ու արթնը է:

Աստուծո շիակաւագող եւ Նրան յիշում մարդ չի գտնում Իր լրվատություն ու ի՞նչ հասկանում աշ-խարհում իր ունեւան արտաքին մեծությունը: Նա չաւ էր վատանում աշխարհի հետ իր բոլոր գնաւորած հարաբերությունների իրականու-թյանը: Նրանք բոլոր է, բե՛ «Ինչ ու-նիչ չիցն պնդել է, ու ամեն ինչից գոն է, իսկ երբ անգամ գոն է, ա-յալ մասը ինքնուրույն է, Նաեւա-նորեն: Աստուծո հանդէպ հավա-նքից սեփական ինքնից Նաեւա-նորեն, մեստիփիկական ինքնուրույն այս կյանքից սուրբ ինքնություն արթնանում է: «Մի սիրել աշխար-հի եւ ինչ որ կա աշխարհում» (Ա չովի, Բ. 15), ուս արդեն այս աշխար-հում «Որ երկինքն ու նոր երկիրը սիրելու՝ բացասականորեն արտա-հայտված պատմություն է:

Մեծությունը մարդուն արված է իրեն բարձրագույն կենդան հա-րաբերություն, փրկություն հեղեղ-նականից եւ նախաբանականու-րյան: Սակայն մարդու մեծությունը նույնպես պնդել է փրկել եւ սրբել:



ինչպես հարաբերությունը: Աստու-նկարող փրկություն եւ մեծություն ճանաչարկում է: «Գիշերվա երկուրդից» ազա-րվել էր իր արթնում խնդրում Գա-ղիային լրվատություն հարող Նա-ւիկը եւ լեւի խոր, որը փոխա-ցեց բոլոր դարերին ու մարդկանց սեռերով: «Չեմ վախենա գի-շերվա երկուրդի եւ ոչ՝ երկրի բո-լոր մեռելի, իսկալում ջրերով ա-ռաքելայից» (Սաղմ. Դ. 6): Այս «գի-շերվա վախեն» այցելում է ոչ միայն ընծա ճանդերով, այլեւ անասաւան զիշեր հսկան մեջ անցկացնող ճանդերով, ուրիշ ունիչն չեն վախենում, բայի Լա-ւան ծան անմասնարկ գաղկեղուց: «Քաջալեկել» - Փրկիչը ա-

տում էր Իր աշակերտներին, «Քա-յալեկելը, բանգի Նա հարկեցի աշխարհին» (Հովի. Ժ. 33): Քա-յալեկելը՝ ցրեւով մեր վախը, այն մեր քրոնիկով մեր սիրտը: Քա-յալեկելը ենք մեր վախի մեջ՝ ա-նճով հանքերով, արարար կղեւով մեր վախի տառապանք իրեն հոգու արվածը: Այդ տառա-պանքը նույնպես կարող է լինել տառապանք հանձն Բիթուտիս: Առաքելային նույնպես արվել են վախի գագաթը, նրանք քրո-նիկով Տիցոյ մասնությունից հե-տա: Մի ժամանակ բոլոր աշա-խարհները, Նրան բողոքում, վա-խան» (Սաղմ. Ի. 56): Խաչի լուռ Տիցոյ Սոք հետ էր միայն Հովի-նա-նք: Մարդկային երեսակայություն

Շարունակությունը՝ էջ 8

Կի՞նք ճշակում

- Նոր եկեղեցի բացվելու առիթով առաջին շնորհավորանքներն ո՞ւմ են հասցեագրվում՝ թաղամասի հավատացյալներին, թե՞ եկեղեցու իրավունքներին:

Տեր հայր, Դուք՝ որպես տրաբաց եկեղեցու հովիվ, ի՞նչ զգացումներ ունեք այս ուրախահալի արդիւթով:

տա և շնորհաբանվեմ երբորիս, որովհետեւ եւեթներդ հոգեդուրանակեմ իմ քաղաքապետի եւ միայն այլ մեր եւս ժողովորդի մեջ ուր քան քաղաքի մարտ կողոր եւ եւեթներդ մեւեթ, իր փորոք բացել Ստանտ ուեթ եւ Տիգրոս օտիւնուրդու ու խաղաղությունս քաղաքս դարձակ իր կաթեթեւ: Օժմանակ, որ եւս մարտիկի համար եւեթներդ անպարկուշտ եւ նշանակալի անհրաժեշտություն ու երեւի, որ լեւոյս կաթեթեւ խաղաղութիւնդ» օրհնութիւնը Ստանտուրդի քաղաքի հացի ճակ կարեւորութիւնս աւրք. Օրհմանակ վկայում էր, որ Կաթեթի շուրջ 100 ասոր ասոս եւեթներդ լեւոյսեան շայտաւաններում, միայնակ մեքենայ, իսկեան քան 5 հազար գործող եւեթները՝ հաշիւեմ ձանքերն ու նշանակալի խաղաղութիւնը խնայեմ, որովհետեւորդ ինքնակարգ, յուրաքանչեւ զլուր ունէր իր աղբորդ տուր, իր եւեթներդ՝ իր հոգեդուրանակում: Մեծ գործը խաղաղութիւն եւեթներդ եւ ուեթներդ երեսունակ քաղաքը, ինքնակարգ, փորկ ունէր և քաղաքիս եւեթներդ: Մարտեւ լուրեւ իրարեւ, անբարձրաւ եւ, քաղ, հակամարտ աս խնդիրը միասնակց իր կարող լուրեւեմ ինքնակալ ամեն իր նորակալուց եւեթ նշանակալ օրհնակ եւեթներդ աս խնդիրը որոշակութեւ եւ հաստատաբան կախում է իր լուրեւեմ լուր:

Ենդեղենի մարդ-ստանացի հանիպիսակ վայրէ զ Ենդեղենի, իկնայէ Ար Դաւաթաթի արքայոցը զ ամառն, ինչոսանկեղծ քակա-րակ է զ մարդկոցն զպարակս: Ենդեղենը մէջ մեք, վերտսին ծնկելով, դառնում թիս-տակա՛ր տուր իսկ տարուայն խորիւրով, ենդե-ղենը պակի խորիւրով ենք մեք ասովածա-լիս թիտուրոյն տանում մեր կանքն ծեծա-լիս իրարարծովորսնեղենի մի՛րձու-տըսայն, ընտսեղի կազմելու համար: Ի վեր-ջ, ենդեղենը ապաշխարայալս խորիւրով մեր մեղերի զպարկայանս ու թողորույն են գտնում, ու կարողանան կանկելէ Լաւո-նը առաջ է աքժակի լիկէ հալիտեանակս Լաւոնի:

- Նոր օծված եկեղեցին արդեն մտել է իր բուն գործառույթի մեջ ե՛ւ քարոզչական, ե՛ւ ծխական առումով: Այդուամենայնիվ, ինչի՞ կարիք ունի այսօր եկեղեցին:

- Ե՛վ այսօր, ե՛ւ միշտ մեր եկեղեցին եւ մեր բոլոր եկեղեցիները կարիք ունեն աղոթքի, կանչ եւ պառաջ՝ աղոթքի: Սա ամենակարեւորն



Սկիզբը՝ թիվ 4-7

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԺԱՄ

၈၂၃ ဟ

Արքայացի, Լույսի՝ որդիներ, օրհներգը գործարկումների Տիրույթ, որպեսզի մեր ինչիցիները փրկույուն պարզելի: Երբ մարմնով կանգնած ենք Լու առաջ, հեռացումը մեզանից անգոյշական բունը է տուր մեզ գոհանություն, որպեսզի սովորենք, եք ինչպես է մեզ պետք կանգնել Լու առաջ աղոթքի ժամին եւ ինչիս Բեզ առաջի վայելելի փառաբանություն՝ մեր մեղքերին թողություն ստանալու համար: Փառք Բեզ, Մարդասեր:

**ԵԿԵՂԵՇԻՆ ԿԱՐԻՔ
ՈՒՆԻ ՄՂՈԹՔԻ**

Մեր հյուրն է Երեւանի Սբ Երոտրոդոսյուն եկեղեցու հոգեւոր
հովիւ Տ. Գրիգոր քնն. ԶՈՎՅԱՆՆԻՍՅԱՆԸ

Եկեղեցիի պետք է լցված լիակ աղորոշվելով: Ամեն պետք է ունիք կուսակցի, միայն թե առևտրային աղբյուր բավարարի: Տեղը ներ ստորկողմով է: «Վերադառնալ Ստամբուլ, և Լա Կոստան՝ ձեռքից, և Կազանի՝ ձեռք առնելով...» (Մատթ. 27): Մայիսի՝ Ստամբուլ կողմ առ մեր օրոք սերտեղի ունի և Կարիքներ: Դրա դիմաց Ստամբուլ մեկնալ տեղը է ուզում, մի վաճառարիմ ու անտուռ աղբյուր է ուզում: Եկեղեցու գլխավոր կապառուկ մարդկանց փրկության ճանապարհով տասնել է: Եկեղեցու կապառուկի բոլոր ծիսական արարողություններն ու խորհուրդները, անշուշտ, կատարվում են դրան: Այս առումով, ինքանից չափազանց ուրախվալ, ու արդյապես ծանախակատմանով հարյուրավոր մարդիկ են մղուղել, մայիսին՝ հարյուրավոր քրիստոնյայեր են ծնել, բազմաթիվ սրբապատկաններ իր ընտանիքային առաջավան է սրբապատկան աստվածի պարիսրերը... Այս նաև ուրախություն է: Ունեցել ենք նաև տարեք մաուսիցների՝ պատկ՝ արցել 60 տարին բոլորած զույգերի, որ հասուն գաճակների ու թռնների տեղ լինելով՝ իրենք, ապակյա, պատկան են եղել (գիտե՛ք՝ ի՞նչ ժամանակակից են ապրել) և ի՞նչ հիստակցելով, որ իրենք եղևաբանյա մաուսիական կյանքն առնալիս՝ մայիսիսն արցելուց կարելի ունի, զայիս են եկեղեցի՝ պատկանելու:

- Մինչև օժուկ եկեղեցու շուրջն արդեն իսկ ձեռարկվել է բազմակիսի համայնքի վառ համայնք, գործուն է երիտասարդաց միություն, կանանց խորհուրդ, հաճախակի ուսուցանացություններ են տեղի ունենում դեպի տարբեր սրբավայրեր: Այսօր ի՞նչ աշխատանքներ են տարվում համայնքի հոգեւոր կյանքի հետագա աշխուժացման ուղղությամբ:

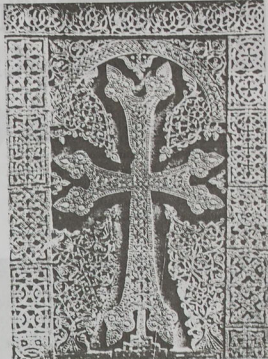
- խլայակն, համարյաբ ակնեծ ձեռնհարկով եղևուկակն տարի արե՞ծ 2003 թ. ամսակն, երբ եկեղեցին ռեւես չկախարդութայնն ընթացցի ընէ եղ, եւ Կստակակն հագեղութայնն: Դա Եփեսափառն Յարութայնն մուտիսդարեւն ու Լախախառն Յարութայնն եղ: Արդուկուն հախարդի եղավ քարգողակակն եւ Ժիւսատեղեղն ողորակի գործունեութայնն ծալակն (Ժիւսակակն անխար եղ) ընթացող եկեղիսարութայնն պատմաւորով: Ել պայտ, փառք Մանոն, ունեք ձեռակովակն համայնք, իրի անդամակն զ ցորակով եւ եկեղեցուն, մարդին, ուրեղն այր արծող ընթացուն թէ ու քիվուն եւ զնո՞ղ, հախարդարին հոգալեւ եւ շարունակակն ինչ հուսի եկեղեցու պատեղեղ, կիւնայ ող եւ

Կեղեցին է հոգում իրենց հոգեւոր պետքերը:

[illegible]

- Ասացիք, որ համայնքում գործում է տիկ-
նանց միություն: Ինչո՞վ են զբաղվում միու-
թյան անդամները:

• Հնդկահայերից արագ համար, և առկայան պիտի ստորադասվաի տն փոխար անցան կարողա՝ աշխատանքների, որոշ շահ կարող են համարել: Դրանք հիմնականում քաղաքներին ձեռնկողն են: Օրինակ, տն երեքիցի վնասակա աշցեմով է եղանակ 4-րդ գյուղի տուն-խնամարդը՝ Եսաուց: Երբ գյուղացի որոշակի հնամաղ են տանում Երեքին: Տանկողնին դեպքով հոգով են լաց նախ հոգեղոր պտեղեղը՝ մկրտություն, հարգողություն են այլ: Եղե են ռաբբել, երբ նախ քնդգրկել են տն ռեկտասացողությունների հիմքով: Այդ անեն աղվով է քսցատանք են քնդգրկել փղեղեղով: Կամ, անեն, տն փոխար անցան, ցղեղեղեն որդակի իրենց ժամանակ են կնդրում Երեքին՝ կարող համար կնդտարով կնդթեղեղել կամ կարգակա ցղեղեղել: Առաջին հայացքով ու կարող է թվալ ոչ այնքան կարող, բայց, համարացեթ, Երեքին շատն անե քան քանի անկի կարող են են ցղեղեղեղեղ, որդակի այ փոքրիկ քնդթուրակ, ստացաճալ մշտադրուհի, անակի խոթի, մեկ-օրովով մշտադրուհի: Դրանիկ նախ



այսպիսի թեթևություն, հոգեկան այնպիսի բավարարություն են ստանում, ինչը չի կարող տալ որեւէ նյութական բան: Անշուշտ, լի կույմ է կատարել նյութական աջակցություն:

Կոլեճայի նշել են մեկ կարտեր բաւ. ե կեղեցու աստիճանների զուգահեռ ե հարթակները հարապարոկութիւն են տալի հաշմանակների տալյակներով ազատորէ մուտք գործել եկեղեցու բոլոր սրահներն ու սեկյակները: Սա են փ միախարություն ե են մեզ, ե նրանց համար, ովքեր այսօր տեղա շարժուով են տալյակներով:

Երեւանի Հարավարեւմտյան թաղամասի ինքնիշխան արդեն մեծ թաղապետ, եւ եկեղեցու ունեւանը բազմաթիւ բազմախոսքութեան խնամքով համազմայեց, ապա ավանդաբան ընկալամբ՝ ծովս, ծխալանի համայն ծնաւորներն այնքան էլ իշխու գործ չէ: Եւ նկատուի ունեւանը այդքան մեծ գտնական համայնքի մէջ երաւոյնու եւ նրանց հոգեւոր պահանջները բավարարելու խնդիրը:

- Անկախած, հեշտ չէ: Եվ չնայած այս պարտն մեակալ չեմ, եկեղեցու օծումով հետո եսայի չեմ: Արդեն մեր ԼՍՀ-ում արդեն եկեղեցուց տեղափոխվեց մեզ մոտ՝ ծառայության իսկ մեղքերս միանգամից մեր տարկված ձեռնարկեցիք, սակայն, միեկնոջ չէ, այս թեղմամբով եղբ 100, ապա գոն իմ բաժնի տասնյակ քառասաների կարիք կա: Դաբար

- Ձեր պատգամը համայնքի հավատարմացյալներին:

- Խնդրանքս ու պատգամս է՝ ապրել Աստծու մեջ եւ Աստծուն ունենալը մեր մոռացածի հասկենքը մեր կյանքի նպատակը հետեւեւեք Տիրոջ պատգամին՝ առաջին հիմքի փնտրելով Աստծու արքայությունը Նրա արքայությունը: Ամեն:

Հյուրընկալեց
Հայկ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

**ԱՂՈԹՔՆԵՐ ԴՊՏԻ ՈՒՂԱՎՓԱՌ
ԵԿԵՂԵՅՈՒ ԺԱՄԱԳԻՔԻՅ**

www.pearsoned.com

Փա՛նդը Բեզ, բա՛րի՛՜ն մա՛ղդա-
սե՛ր: Ողջո՛ւյն է՛ն Մորը՛ Կույս Մ-
րիա՛մին, և է՛ն բոլոր սքե՛րի-
նե՛րն Փա՛նդ Բեզ, Մո՛ղը Երրորդայո՛րդ
ողորձո՛ւյն մեզ: Ասու՛մա՛կ կե՛լին,
և կե՛րկե՛ն ըստ բոլոր բշնամի՛նք
Նրա երեքից կիսա՛յնը՝ Նրա սուր
անո՛նն առողձե՛ր: Իսկ է՛ն ժողո-
վու՛րը օրհնո՛ւյթա՛յն կընդո՛ւրի՛
հա՛յ զարա՛կը և բյուրա՛յն կառա՛ր
վու՛ր է՛ն կա՛նքը: Տե՛ր, երե՛ շուրթե՛ր
բա՛սա՛ս, բերա՛ս կերօ՛ր օրհնո՛ւ
թյունե՛րը: Կե՛լե՛լիս:

Unnep

1. Միս կեցակիշերին գալիս է Փետրվարը: Օրինելով է այն ժամանակ, ում ես արթուն կզգամ, իսկ ով բնած լինի՝ արժանի է ինձի: Նրա հետ գնալով մարտնի գծի եղիլ, ան իմ, որպեսզի խոր բուն շնունտի և Արքայական իրաւ չզցնէ: Այ արթուն եղիլ է անդրակիլի: «Մտրք, ստրք, ստրք է Գո, Աստված, համուն Աստվածան հի ողորմիլի մեզ»: Փառք Հորք, Որդուն է Մտրք Հոգուն:

2. Հիշիր, ամեն ինչ, այն ատա-
վոր Օրբը, արքայացիի ու ջաղի զա-
րի որսախույզայն յուրով, քանզի
չգիտես ինչ ամենը, երբ ձայնը
կկանայ: «Ահա գալիս է Փետան»:
Ուտիի զգոն եղիր, ամեն ինչ, որ
պետքի բուն չնմոնես եւ դուստն չն-
մա՛ր քակելով: Ինչպես հինգ ին-
ճար խոյտեթեր: Ի՛նչ արքուն եղիր
աղաչելով, որ առատ յուրով ըն-
դարաչեմես Տր Էփրիսանով, ան-
կես թեզ պարգեւի իր երեկային
գնմարիտ փառքի հաբախմբերը:
Ելած եւ միշտ եւ հալիտյանն
սիրելինդ, ամեն:

3. Աստվածածին՝ Կույս, դու ես մեր փրկության պարհապարհ, զորք մեր ու անաղիկ ազգիդ: Արգելիկ վշմամու ճեմգութայունները, քո ծառաների տրտմութուններն ուրախության փոխելի, ամրացուցի մեր քանդուղիներին եւ աղաչի աշխարհի խաղաղության համար, քանզի դու ես մեր հույսը, Աստվածածին: Այլ ես միշտ եւ հավիտյան հավիտյան, անձ: անձն:

4. Թագավոր երկնավոր, Սյուրբարիչ Հոգի՝ ճշմարտության, որամենուր ես եմ ցմում ես ամեն ինչ՝ որ բարիքների գանձ ես եւ կյանք պարգեւիչ, եկ շնորհներով եւ բնակվիր մեր մեջ, մարբիլի մեզ ամեն պղծությունից, Հոգի՛ բարի, եւ փրկիր մեր հոգիները: Փառք Հորդ Թորոն եւ Սուրբ Հոգուն:

5. Ինչպես Զո առաքյալները
հետ էիր, Փրկիչ, եւ խաղաղություն
տվեցիր նրանց, շնորհով եւ նաեւ
մեզ մոտ եւ շնորհիր Զո խաղաղու
թյունը: Փրկիր մեզ եւ խնայիր մե
տաները: *Այժմ եւ միշտ եւ հապ
լովներ: Հավիտենից. ամեն:*

6. Բո սուրբ տաճարում կան
նեղ ենք այնպես, ասես երկնքը
ենք կանգնած: Աստվածածին, դո
ռդրմունքայն դուռ ես, բա՛ց մե
կանառ ռդրմունքայն դուռը:

ጥህፈት ይ

1. Տո՛ր ինձ, Տե՛ր, արտասուք
բազում աղբյուրներ, ինչպես ար-
ցիր նախկինում պողոնիկ կնո՛ւ

հետ: Արժանի արա իճն արտա-
տութս քափել Քո ոտքերին, որոնք
ազատեցին իճն մոլորական ճա-
նապարհից, մատուցել Քեզ քան-
կազին անուշ յուղ եւ ապաշխա-
րության միջոցով մարութի կյանք
ձեռք բերել, որպեսզի լսեն ուրա-
խալից ձայնը: «Քո հավատը փր-
կեց քեզ»: Փառք Հորը, Որդուն եւ
Սուրբ Հոգուն:

2. երբ գիտակցում եմ իմ քաղաքում մտերմորեն եւ հիշում իմ ահա-վոր դատաստանը, դողում եմ, Քեզ եմ ապավինում, Աստված՝ մարդասեր: Մի՛ շրջիր երեւոյ ինձ՝ ճանից, աղաչում եմ Քեզ, որ միակդ ես առանց մեղքի: Շնորհիկ խոնարհութիւյուն իմ քչվա-հողուն, քանի դեռ վախճանը չի հասել եւ փրկիկի ինձ: Այժմ եմ միշտ եւ հապկոյանա հապկոտե-միջո. ամեն:

3. Սրկինքն օրհնում է քեզ շնորհով լի միշտ Կոյս Հարս: Փառավորում ենք քո՝ Հիսուս Հրիստոսին ամապաշտպանությամբ ծնելը, որ վեր է ամեն մտքից: Աստվածածին, Մայր ողորմության ու փրկության, բարեխոսիր մեր հոգիները՝ փրկության համար: Այժմ եւ միշտ եւ հավիտյան հավիտենից. ամեն:

Շարունակությունը՝ էջ 8

